

Bir Pazarlama Aracı Olarak Doğa: Yazsız Yıl

Sanatçı Elmas Deniz'in İstanbul'da üçüncü, Pilot Galeri'de açtığı ikinci sergisi "Yazsız Yıl", adını 1815'te Endonezya'da gerçekleşen ve etkisinin dünyanın büyük bir kısmında hissedildiği yanardağ patlamasından alıyor ve bizi el değmemiş doğa ile baş başa bırakıyor.

Elmas Deniz, kendini sınırlamamak adına tek bir medyuma bağlı kalmadan birden çok disiplinde üreten bir sanatçı. İşlerinde doğa, küreselleşme, şehircilik ve ekonomiyi ele alan Deniz, Pilot Galeri'de açılan "Yazsız Yıl" sergisinde; resim, heykel, metin ve nesnelere ürettiği eserlerini, çekimlerini Sri Lanka'da gerçekleştirdiği son video art çalışması *Görölmek İçin Yapılmış* ile bir araya getiriyor ve bizi doğayla kurduğumuz ilişkiyi sorgulamaya davet ediyor. Elmas Deniz ile bir araya gelerek "Yazsız Yıl"dan hareketle video art çalışmaları, çalışmalarının kavramsal bağlamı, *Uçan Bitkiler, Köpekler ve Filler* sanatçı kitabı, farklı mekân ve materyallerle çalışması üzerine bir söyleşi gerçekleştirdik.

Resim eğitimi almış biri olarak geleneksel sanat kökeninden geldiğini söyleyebiliriz. Tek medyumla çalışmıyorsun. Bu noktada video üretimlerini nasıl bir bağlamda ele alıyorsun? Video art çalışmaları senin açıdan ne noktada geleneksel sanattan besleniyor?

Öğrenip unutmak bu işin temeli bence. Hiç bilmemeyi önermem ama öğrenip unutmak mühim. Tarih bilinci belki buralardan edindiğim bir şeydir. Ben resim medyumunun olanaklarını sınırlı buldum, okulda da pek renkli resim yapmadım, kuvvetli bir sanat eğitimim olduğu doğru. Bu benim için genelde işlerimi kolaylaştırıcı oluyor, yaptığım işlerde eğer varsa estetik bir durum oluşturmak bence işi daha büyük kitlelere yaklaştırıyor. Uzun yıllar süren eğitim ve deneyim insanda birtakım becerileri oturmuş hâle getiriyor. Artık son derece içselleşmiş - fazla düşünmeksizin oluveren ortaya çıkan - kararlara yol açıyor. "Nasıl bir kadraj?" sorusu ile fazla uğraşmıyorum, böylece "burada ne diyorum?" a zaman ayırıyorum. Zaten kendimi hep "düşünce odaklı bir sanatçı" olarak tanımlıyorum, yani kullanılan malzemede konuşma becerisi kazanmaya bakmıyorum. Biçim içerik ilişkisini önemli buluyorum ama odağım hep konudan, fikirlerden, onların giderek rafine olmasından yana. Dolayısıyla

bir atölyem yok, bir masam, çalışma alanım var, zihin haritaları ve planlar yaptığım (partnerim matematikçi) bir kara tahtam var.

LOVE IT

PAYLAŞ

©Rıdvan Bayrakoğlu

1 2 3 4 5 6 7 8

Sergine gelecek olursak “Yazsız Yıl”daki son çalışmam *Görölmek İçin Yapılmış*, Sri Lanka’dan muhteşem doğa manzaraları içeriyor. Daha önce de Marsilya, Kopenag, Stockholm’de çalıştığımı biliyoruz. Çalışmalarının mekânla olan bağlantısını nasıl açıklarsın?

Aslında işlerimde ele aldığım konuların son yıllarda daha da belirginleştiğini düşünüyorum; ekonomi ve doğa. Hatta belki de buna “kapitalizmin doğa içindeki hâlleri” denilebilir. Dolayısıyla bu konular global ölçekte etkileri olan dünyanın her yerinde ve değişik yerelliklerde etkileri olan, aslında “büyük” konular. Değer sistemi, atıklar meselesi, insan ve diğer türler arası ilişkiler, doğayı algılama şekilleri... Mekânlar aslında coğrafi nitelikleriyle yapmak istediğim işlere olanak sağlıyor, zaman zaman da bulunduğum mekânlara özel işleri düşünüyorum. Sri Lanka tüm dünyada biyolojik çeşitliliğin en yüksek olduğu beş noktadan bir tanesi, doğanın reklamlardaki bulunuşuna bakabilmek için önemli bir coğrafya. Ancak ben bu işi mesela Madagaskar’da veya Amazonlar’da da yapabiliirdim... Stockholm’de yaptığım *Satın Almak İstediyim Ağaç* videosu için orada anıt ağaçlarla ilgili araştırma yapmıştım, eğer İngiltere’de olsaydım yine bu araştırmayı yapacak ve bir ihtimal başka meşe ağacını çekecektim. Ama orada o ağaç olduğu için videoya eklemeler yaptım, “kraliyet ailesinin mülkü olabilir” demem oraya özgü bir durumdu mesela... Kopenhag’da ise daha farklı olarak kimlik meselesine göçmen-turist olma durumuna yönelik bir iş yapmıştım, bizzat insanları işaretlemek üzerineydi. Bilginin sunulma biçimlerine dikkatim aslında her zaman var. Bunlardan başka coğrafyalarda da üretimlerim oldu, *İnsansız* videosu Kafkas Dağları’nda çekildi. Sanatçı kişiliğini bir memleket üzerinden tanımlamıyorum, uluslararası düşünüyorum ama yerellik, yerele ait olan özellikler zaten sanatçı istese de istemese de görünür oluyor. *Satılmaz Eser* buraya, direkt Türkiye’deki bir duruma işaret ediyor ama o bile çok uluslu şirketlerin küçük ölçekte üretim yapan çiftçiyi engelleyerek yerli tohumların satış kısıtlamasına yol açmasını, aslında küresel ölçekte geçerli bir konuyu işliyor. Ekoloji ve ekonomik sistem yerel(ler)den globale eklenilen bir bütün. Çok uluslu problemler.

Neden Türkiye’de değil de farklı ülkelerde çekiyorsun bu videoları?

Mekânları da malzeme gibi düşünebilirim aslında, fikir bende ilk odağı oluşturuyor. “Ben burada ne yapabilirim?” dediğim oluyor, bazen de mekânı ben seçmiş oluyorum, değişiyor. Bir sanatçı misafir

programı ile bulmuş olduğum üretme olanaklarını kullanıyorum, denk geliyor. Küratör Nav Haq, bir e-mail ile hiç ummadığım bir anda bir iş üretmek üzere Rusya'ya çağırıyor mesela, bu denk gelme dediğim şey. Bazen de oraya göre özel bir şey düşünüyorum ve gerçekleştirmeye bakıyorum. Bu benim hazır nesnelere için araştırma yapmamam karşına çıktığında kullanmam gibi. Bu arada bu bana ilk kez sorulan ama diğer sanatçılarla da konuşulması çok önemli bir soru, işlerimizdeki etkileri açısından uluslararası etkinlik davetlerinin etkilerini seçebiliyoruz. Bırakırsan saatlerce konuşurum bunu seninle, ayrı bir proje olarak uzun uzun konuşalım diye teklif ediyorum.

LOVE IT

PAYLAŞ

©Nazlı Erdemirel

1 2 3

“Yazsız Yıl” İstanbul’daki üçüncü kişisel, Pilot Galeri’deki ikinci sergin; bu noktada ilk serginden bir diğerine, kendini nasıl ifade edersin? Anlatmak istediğin şeyleri daha iyi ifade ettiğini söyleyebilir misin?

Aslında bu son sergi biraz daha odağı belirgin bir sergi, önceki sergilerimle de güçlü bir bağı var, bu hâlâ okunabiliyor. Burada giderek bu “büyük” dediğim, dert ettiğim konuları spesifikleştirmeyi başardığımı düşünüyorum. Sergilerimin her biri aslında süregelen üretimlerimin bir noktasında, bir arada görülebildiği okunabildiği duraklar gibi. Daha önceki sergilerimde mesela, MSG’deki kişisel sergimde yoksulluk - ekonomi - değer sistemi daha fazla ön plandaydı, ancak orada da *Sümerbank*, *Kuş Kafası* ve *Mutlu Koleksiyon* işlerimde ortaya çıkan bir doğa meselesi vardı. Plastik atıklar ve tüketim kültürüyle doğaya bir bakış söz konusuydu. *Siyah Panteri Görebilmek*’te ekonomi ve doğa birlikte neredeyse eşit ağırlıktaydı, bu sergide ise insanın doğa içindeki yeri ve diğer tür ve bitkilerle ilişkisi odakta, ancak reklamlar haberler gibi değişik kiplerde bu ilişkinin biçimlerini düşünüyorum. Benim bütün işlerim düşünsel olarak birbirlerine bağlı.

Görülme İçin Yapılmış videonda insan eli değmemiş gibi görünen doğa manzarasını lüks bir tüketim malzemesi olarak sunuyorsun. Doğa ile bu kadar iç içe çalışmalar yapan biri olarak yaşadığın şehre dair izlenimlerini sormak istiyorum aslında. Ağaç görmeye hasret kaldığımız İstanbul kasvetinde yaşamak sende nasıl bir his uyandırıyor?

Çok uzatmayayım, malum, ben de herkes gibi aşırı boğuluyorum. Videonun çıkış noktası aslında tam da bu şehrin ortasındaki hâlimizdir, özlediğim çocukluğumdaki doğayla iç içe olma hâlidir. Ben Sri Lanka’ya davet edildiğim ve Saha derneğiyle iletişim kurduğum süreçte hâliyle fikir üretiyordum, “orada da ne yapabilirim?” diyorum. Bu da, bu işi ilk İstanbul’da düşündüğüm anlamına geliyor.

Doğayı sürekli reklamlardan izliyoruz, bir pazarlama aracı, sürekli şehirden kaçmaktan bahsediyoruz, ortada bir şey yoksa sahte duygu icadıyla lüks tüketime yöneliyoruz ve nihayetinde doğaya tahakkümden ve sahiplikten başka bir şey üretmiyoruz. Bunların hepsi videonun temel izleği.

LOVE IT

PAYLAŞ

©Rıdvan Bayrakoglu

1 2 3 4 5 6 7 8

Serginin en ilginç eserlerinden biri de bence sanatçı kitabım. *Uçan Bitkiler, Köpekler ve Filler*, fil gübresinden yapılmış özel bir kâğıda ipek baskı tekniği ile basılmış bir doğa kitabı. Bu kitapta muhteşem bir önermen var, basın bülteninden aldığım şekliyle: “Sanatçı, sokak köpeklerine sahip veya besleyen olarak bakmayı bırakıp, onların arasına karışmamızı öneriyor”. Bunun üstüne biraz konuşabilir miyiz? Sahip olmayı bırakıp doğaya karışma düşüncesi sana nasıl geliyor?

Doğayla ilişki biçimlerimiz derken aslında bakışımızı etkileyen birtakım alışkanlıklara da bakmış oluyorum. Son derece hiyerarşik, yarışmacı bakışın yerleştiği şehir yaşantısının günlük akışının içinde bir önerme bu, sokak köpeğine sarılmak ve o evsizlere benzer hâldeki bir köpeği sevmekten de öte bir durum gibi kafamda. Kahramanlık böyle bir şey bu devirde. İnsanın kendisini diğer insanlardan ve diğer türlerden üstün görmesi falan değil bu önermenin tek bahsettiği. Güvensizliği, hiyerarşi olmadan sevememesi ve kırılabilirliği gibi şeyler de var. Başka bir değer sistemini düşünmeliyiz hep birlikte yoksa bu sistemin dayattığı yapı mutsuzluk ve anksiyeteden başka bir şey üretmez. Kimse yukarıda olamaz, bu bir aldanma hâli.

***Karga Portreleri* eserlerin ile aslında bir ilke imza atarak “Yazsız Yıl” da tuval resmi sergiliyorsun. Görsel açıdan birçok farklı disiplinle beslediğin serginde *Karga Portreleri*’ni tuval olarak sunma kararın nasıl gerçekleşti? Neydi kargalarla ilgili bu haberde seni bu kadar etkileyen ve bunu tuvale dökme isteği uyandıran şey?**

Aslında yıllar içinde çeşitli çizim serileri yaptım, çoğu kurşun kalemdir. Her zaman da başvuracağım bir yöntem sanıyorum, muğlakta kalmasını istediğim fikirler genelde bu yolla ortaya çıkıyor bende. Geçen sergimde tek başına bir *Anıt Ağaç* çizimi öyleydi, yine kurşun kalem olan *Hesaplamalar* yer almıştı. Resim yapmak başka bir geleneğe ait, boyayabilsem de boyamam, zira en başından itibaren sanatsal üslubu biçimle bulmaya karşı oldum. Dolayısıyla burada kuşların portrelerini yapmam, özellikle işi düşünürken resim sanatının kendi tarihine portre geleneğini de katmam ile alakalı. Bir insan olarak bir kuşu insanmış gibi resmetme fikrimi, Rönesans’ta insanın önemiyle portre yapılmaya

başlanması ile ilişkilendirdim. Kuşları iki ayrı karakter olarak seçtim ve bu haberden yola çıktım. Çünkü bu haberler artık doğa ile olan ilişkimizin güncel biçimini gösteriyor. Hayvanlarla uzak geçirilen zaman ve onlara bakma, gözleme işinin bilim insanlarına devredilmesiyle artık oradan aldığımız haberlerle mümkün gibi. Haber metinlerini duvara yine tuval üzerine tabelacı gibi boyadım, burada da tuval ve boya kullanmam *Kuş Portreleri* ile bağlamak içindi biraz da. *Görölmek için Yapılmış* videosunda ise başka bir durum haberler gibi bu kez reklamlardaki doğa ele alınıyor bu da bir ilişki kurma hâli.

LOVE IT

PAYLAŞ

©Nazlı Erdemirel

1 2 3

Serginde yer alan her bir eserde farklı bir teknik kullandığımı ve her eserde de aynı zamanda farklı bir doğa sorununu ele aldığımı görüyoruz. Farklı materyallerle çalışmak seni nasıl besliyor?

Bu bir tercih elbette. Ben sıkıcı bir izleme ve üretme fikrinden kurtulduğumu düşünüyorum. Yani her bir işin video olmasından veya aynı medyumla çalışmaktan pek hoşlanmıyorum. Farklı malzemeler bana her şeyi yeniden düşünme olanağı veriyor, bu besleyici, her seferinde yeniden bir yöntem ile en başından bir fikri materyalle nasıl dönüştüreceğime karar vermek gerekiyor. Hep diyorum otomatik düşünmeden yapılan alışkanlıklardan da kurtuluyorum bence, medyum odaklı çalışmamak beni daha fazla fikir odaklı çalışmaya yönlendiriyor. Bir işi önce düşünmeye başlıyorum daha sonra uygun medyumu seçiyorum ve kendi içinde ve bazen de diğer işlerimle bağlantılı üretiyorum. Aslında bir küratörün yaptığına benzer bir üretme biçimi bu, bir sergiye değişik sanatçıları katmak gibi. Bir fikri bir nosyona bakışımı neden bir medyumla sınırlayayım? O kadar rahat hissediyorum ki bu bütün her şeyi birbirine karıştırırken. Yani her bir işin video olmasından veya aynı medyumla çalışmaktan pek hoşlanmıyorum. Sergide yer alan *Yok İçin Sera*, demir ve camdan bir heykel ve bu çeşitliliği de iyice güçlendiriyor.

“Yazsız Yıl”, 17 Mart 2018 tarihine kadar Pilot Galeri’de görölebilir.

LOVE IT

0 12009 0